

756

בתי המשפט

ענ 000332/97

ועדת ערר לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום)

בבית משפט השלום חיפה

בפני יו"ר הועדה כב' השופט א. גנון

חבר הועדה - ד"ר שני

חבר הועדה-מר ק. בורנשטיין

בעניין:

ע"י ב"כ עוה"ד

א. חננאל ואח'

העוררת

נגד

קצין התגמולים

ע"י

פרקליטות מחוז חיפה

המשיב

פסק דין

1. העוררת ילידת 1955, הגישה תביעה ביום 4.5.97 להכיר בה כנכה בגין הפרעה נפשית שהינה תוצאה של תאונת דרכים, שארעה לה בזמן השירות הצבאי בתאריך 25.6.1976, קרי 21 שנה לפני הגשת התביעה. המשיב זחה את התביעה ומכאן הוערעור.
2. העוררת גוייסה לשירות חובה בצה"ל ביום 26.10.74. ביום 25.6.76 במסגרת תפקידה, הייתה מעורבת בתאונת דרכים בה נפגעה קשה. המשיב הכיר בפציעתה בתאונת הדרכים ונקבעה לה נכות אורטופדית של 28% (משוקלל). לאחר התאונה המשיכה בשירות קבע כשנתיים ושחררה מהשרות ביוני 1978.
3. כאמור, התביעה הנוכחית הוגשה לקצין התגמולים בעבור למעלה מ-20 שנה מיום התאונה, כאשר העוררת מתארת את סבלותיה בתחום הנפשי שנמשכו שנים רבות מאז התאונה.
4. וזמומחה מטעמה, ד"ר מה-נעים, סבור כי העוררת סובלת מסתמונת בתר חבלתית - POST TRAUMATIC STRESS DISORDER - PTSD והוא מיחס את התפרצות

בתי המשפט

ענ 000332/97

ועדת ערר לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום)

בבית משפט השלום חיפה

בפני יו"ר הועדה כבי' השופט א. גנון

חבר הועדה - די"ר שני

חבר הועדה-מר ק. בורנשטיין

- 1 המחלה לתאונה הנ"ל. על מסקנותיו של המומחה הנ"ל, חולק די"ר בן אפרים -
- 2 המומחה מטעם המשיב, אשר שולל את האבחנה לפיה סובלת העוררת מתסמונת
- 3 PTSD ומצא כי היא סובלת מ - Panic Disorder With Agoraphobia ושאיין קשר בין
- 4 התאונה לבין מחלתה הנפשית.
- 5
- 6 3. עפ"י עדות העוררת מסתבר כי היא אינה זוכרת דבר מהתאונה, היא הייתה מחוסרת
- 7 הכרה זמן ממושך לאחר התאונה וכל מה שהיא יודעת לספר, מקורו במה ששמעה
- 8 מאחרים. העוררת מספרת כי אושפזה מיז' לאחר התאונה בב"ח סורוקה ובמשך
- 9 כשנה קיבלה טיפולים רפואיים אורטופדיים, פלסטיים ואחרים. היא המשיכה
- 10 לסבול, לדבריה, במשך ונקופה ארוכה מכאבי ראש וסחרחורות, אך מאחר ובינתיים
- 11 עברה להתגורר בקיבוץ, חששה לשתף אחרים בבעיותיה, מחשש של תגובת הסביבה,
- 12 לכן גם לא פנתה לקבל ייעוץ רפואי. לדבריה, לפני 15 שנה חלה החמרה במצבה, היא
- 13 התקשתה לנהוג ברכב, היו לה פחדים מנהיגה, מאז ועד היום אינה נוהגת ברכב.
- 14 במשך כל השנים הייתה מטופלת ע"י רופאים ומאחר והתלוננה על מיחושים באזור
- 15 החזה, נעשו לה ברירורים קרדיולוגים, אך איש לא העלה בפניה אפשרות שמדובר
- 16 בבעיה נפשית. גם היא לא ידעה לאבחן כראוי את בעייתה. ההתדרדרות הנפשית
- 17 המשיכה, לדבריה, ולפני כ-6 שנים הרגישה בירידה דרסטית במצבה הנפשי שבא לידי
- 18 ביטוי בכניסה למצב דכאוני, שהייה במיטה במשך שעות ללא מעשה, קשיים בשינה
- 19 ובתפקוד היום-יומי ומאז היא מטופלת במרפאת חרדה ע"י די"ר דנון, מומחה
- 20 לפסיכיאטריה, ובין היתר גם בטיפול תרופתי.

בתי המשפט

ענ 000332/97

ועדת ערר לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום)

בבית משפט השלום חיפה

בפני יו"ר הועדה כ"י השופט א. גנון

חבר הועדה - ד"ר שני

חבר הועדה-מר ק. בורנשטיין

4. ד"ר מה-נעים קובע בחוות הדעת מיום 11.8.98, כי כל הממצאים מובילים לאבחנה

שמדובר בתגובה בתר חבלתית וכי לא מדובר בהפרעת חרדה אחרת:

"שכן המרכיב ההמנעוטי, החרדה הספציפית מול נסיעות וניידות, עיסוק
היתר בדמויות שנפגעות בתאונה, הפרעת הקשב הריכוז והזיכרון, וכן
הנטייה להתפרצויות, כל אלו מובילים לאחבנה בתר חבלתית, ולא לאחבנה
של הפרעת חרדה אחרת."

ד"ר בן אפרים מגיע למסקנה שונה לחלוטין השוללת את אבחון ה-PTSD. בעוד שד"ר

מה-נעים מתאר את יסודות האבחנה באופן כללי, הרי שד"ר בן אפרים מפרט בחוות

דעתו את המדדים הקליניים המקובלים בעולם הרפואה כקריטריונים לאבחון PTSD

ומן הראוי לצטט את המדדים הללו כלשונם:

A. האדם נחשף למאורע טראומטי שמאופיין ע"י שני הבאים:

1. האדם חווה, היה עד, או עומת עם מאורע או מאורעות שכללו מוות,
איום מוות, פגיעה חמורה, או איום לשלמות הפיזית של עצמו או
אחרים.

2. תגובות האדם כללו פחד קיצוני, אין אונים או אימה.

B. האירוע הטראומטי נחוה מחדש באחת הדרכים הבאות:

1. זכרונות חודרניים וחוזרים של המאורע הכוללים מראות, מחשבות
ותפיסה חושית.

2. חלומות חוזרים ומציקים של המאורע.

3. התנהגות או תחושה כאילו המאורע חוזר.

4. אי נוחות פסיכולוגית קשה כאשר נחשף לרמזים פנימים או חיצונים
שמזכירים או מזכירים אספקטים של המאורע הטראומטי.

5. תגובה פיזיולוגית קשה כאשר נחשף לרמזים פנימים או חיצונים שמזכירים
אספקטים של המאורע.

C. המנעות מתמיכה מגירויים הקשורים בטראומה, או קהות תגובתית שלא

היתה לפני הטראומה מתבטא ע"י שלושה לפחות מהבאים:

1. מאמץ להמנע ממחשבות, רגשות, או שיחות הקשורות בטראומה.

2. מאמץ להמנע מפעילות, מקומות ואנשים המזכירים את הטראומה.

3. אי יכולת להזכר באספקטים חשובים של הטראומה.

4. ירידה בולטת בעניין או השתתפות בפעילויות משמעותיות.

5. הרגשה של ריחוק או זרות מאחרים.

6. טוח תגובות רגשיות מצומצם.

בתי המשפט

ענ 000332/97

ועדת ערר לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום)

בבית משפט השלום חיפה

בפני יו"ר הועדה כ"י השופט א. גנון

חבר הועדה - ד"ר שני

חבר הועדה-מר ק. בורנשטיין

7. גישה פסימית לעתיד.

D. סימפטומים קבועים של עירנות יתר מתבטא ע"י שנים מהבאים:

1. קושי בהרדמות או שינה.

2. נטיה להתפרצות או התפרצויות כעס.

3. קושי להתרכז.

4. דריכות יתר.

5. תגובת בהלה מוגזמת.

E. משך ההפרעה מעל חודש.

F. ההפרעה גורמת לאי נוחות משמעותית מבחינה קלינית, או הפרעה בתפקוד חברתי, תעסוקתי או שטח חשוב אחר בחיים.

ד"ר בן אפרים שולל את האבחנה של PTSD מכיוון שלמערכת חסר הקריטריון

החשוב ביותר לאבחנה. מאחר והיא אינה זוכרת דבר מהתאונה, לא ייתכן, לדעתו,

שהיא תשחזר מראות, תחושות או הרגשות מן התאונה. ברם, קובע ד"ר בן אפרים, כי

אמנם חלק מהסימפטומים קיימים אצלה (C7, C4, B4) - אולם סימפטומים אלה

אינם מספיקים לאבחון. הוא מסביר כי חלק מהסימפטומים משותפים לכל הפרעות

החרדה לסוגיה ואין עוררין שהיא סובלת מהפרעת חרדה. בעניין זה הוא מזכיר שגם

ד"ר דנון שטיפל במערכת, קבע שהיא סובלת מחרדה מסוג Panic Disorder.

5. ד"ר מה-נעים קיבל רשות להגיב למסקנות ד"ר בן אפרים ובהמשך לחוות דעתו, הגיש

מכתב הבהרות מיום 12.1.99 בתשובה לטענת העדרו של הקריטריון המרכזי עפ"י

גישת ד"ר בן אפרים. לעניין זה קובע ד"ר מה-נעים:

"מדובר בארוע שבו אדם נסע לתומו ברכב כטרמפיסט, כשהוא חש שלו לגמרי, הספיק לכבד את יושבי הרכב בארטיקים ולהתבדח עם חלק מהנוסעים והדבר הבא הזכור לו הוא התעוררות בבי"ח עם כאבי תופת,

בתי המשפט

ענ 000332/97

ועדת ערר לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום)

בבית משפט השלום חיפה

בפני יו"ר הועדה כב' השופט א. גנון

חבר הועדה - ד"ר שני

חבר הועדה-מר ק. בורנשטיין

פגיעות באברים רבים וידיעה (עם או בלי זכרון מודע) שבתאונה היו הרוגים
וכפסע היה בינו לבין המוות..."

על רקע זה ובפרט שהמערערת סבלה סבל גופני ממושך, מתקשה ד"ר מה-נעים להבין
מדוע ארוע כזה אינו נחשב כטראומה במשמעות המקובלת לצורך ה-PTSD. ד"ר
מה-נעים מסביר כי נמנע מלהתייחס ספציפית לקריטריונים שפורסמו ב-DSM כפי
שד"ר בן אפרים ציטט וזאת משום שלדעתו מדובר ברשימה לשימוש אנשי מחקר.

6. התלבטנו לא מעט בשאלות האבחון הנכון של מחלת העוררת. העוררת העידה בפנינו
וגם בחקירתה הנגדית חזרה וסיפרה, כי אינה זוכרת את פרטי התאונה. עובדה זו
עשויה לכאורה, לתמוך במסקנת ד"ר בן אפרים כי אדם שאינו זוכר ארוע מסויים,
אינו יכול לשחזר לעצמו תחושות או מראות שהתרחשו באותו ארוע. טענה כזו אמנם
מושכת את הלב, אך יש בה מידה רבה של מלאכותיות והתעלמות ממורכבות ההליך
המחשבתי והנפשי שעובר על אדם שחווה ארוע קשה. גם אם העוררת לא זוכרת את
אופן התרחשות תאונת הדרכים או את מהלכיה של התאונה ואת תגובותיה היא
בשעת ההתנגשות, הרי שאין מקום להתעלם מכך שהיא הבינה בדיעבד את אשר עבר
עליה. ראשית גם ידיעה בדיעבד של ארוע טראומתי הוא בעל השפעה משל עצמו.
שנית, וכפי שד"ר מה-נעים ציין, יש לראות בעובדה שהיא זוכרת את המצב השלו שבו
היתה נתונה לפני התאונה ואת מצבה מיד לאחר שהתעוררה מתרדמתה, כטראומה
קשה. גם כאשר אדם למד על פרטי התאונה בדרך כזו, הוא מבין את גודל הפגיעה
שהוא נפגע ואין לבטל את השפעתה של טראומה כזו, גם בנסיבות כאלה. מחשבות על
התאונה ועל מצבו של הנפגע לפני התאונה ולאחריה, עשויים לחזור ולהציק לנפגע בין

בתי המשפט

ענ 000332/97

ועדת ערר לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום)

בבית משפט השלום חיפה

בפני יו"ר הועדה כב' השופט א. גנון

חבר הועדה - ד"ר שני

חבר הועדה-מר ק. בורנשטיין

- 1 במודע ובין בתת מודע. נוסף לכך, חוץ מפגיעתה שלה בתאונה נסע ברכב חייל שנהרג
- 2 באותה תאונה וגם אם עובדה זו נודעה לה בדיעבד, הרי שבכך היה כדי להחריף את
- 3 הטראומה ולהמחיש בפני המערערת עד כמה גם היא היתה קרובה למוות. אין גם
- 4 הסבר אחר לתופעות החרדה שנמצאו אצלה בשתי חוות הדעת, זולת לתאונה
- 5 האמורה לעיל.
- 6 אמנם שנים רבות חלפו עד להגשת התביעה והדבר מצריך הסבר מצד המערערת,
- 7 נראה לנו שההסברים שהועלו על ידה מניחים את הדעת. המערערת נמנעה תחילה
- 8 מלהתלונן ישירות על בעיותיה מתוך חשש של תגובת חברי הקיבוץ שבו התגוררה. גם
- 9 בשלב הראשון שבו החלה לקבל עזרה רפואית נפשית, היא נמנעה מלפרסם את
- 10 העניין, ורק ההתדרדרות שחלה במצבה הביאה אותה להגשת התביעה. פרט לארוע
- 11 התאונה הנ"ל לא הוכח שהיו במהלך חייה מאז כל ארועים טראומטיים או תאונתיים
- 12 שיכולים להסביר את בעיות החרדה שלה.
- 13
- 14 7. אין ספק שמצב המערערת כיום אינו קל. גם בהופעתה בפנינו התרשמנו שהיא סובלת
- 15 ממצבה וזקוקה לטיפול. אמנם יש בתאוריה מידה מסויימת של הגזמה אך אין אנו
- 16 עוסקים בקביעת שיעור נכותה אלא רק בשאלת הקשר הסיבתי שבין מחלתה ובין
- 17 השרות הצבאי ולעניין זה באנו למסקנה שיש לקבל את חוות דעתו של ד"ר מה-נעים
- 18 ולהעדיפה על פני זו של ד"ר בן אפרים.
- 19 בהתאם לכך, אנו קובעים שהמחלה שממנה סובלת העוררת, דהיינו התגובה הבתר
- 20 חבלתית PTSD - נגרמה עקב תאונת הדרכים מיום 25.6.76 ועל כן יש להכיר בה כנכה

בתי המשפט

ענ 000332/97

ועדת ערר לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום)

בבית משפט השלום חיפה

בפני יו"ר הועדה כב' השופט א. גנון

חבר הועדה- די"ר שני

חבר הועדה-מר ק. בורנשטיין

- 1 עפ"י החוק גם לצורך המחלה הנ"ל וזאת בנוסף לפגימה האורטופדית שהוכרה ע"י
- 2 המשיב.
- 3 הערה נוספת טרם סיום: די"ר בן אפרים אבחן כי העוררת סובלת מהפרעות חרדה
- 4 המלוות גם באגרופוביה (חרדה ממקומות סגורים שהיציאה מהם קשה). אבחנה זו
- 5 הקשורה ביסודה עם הפרעת חרדה, גם אילו היתה אבחנה מציאותית, אינה אלא
- 6 תוצאתה של אותה תאונת דרכים. כך עולה ומסתבר על פני הדברים. אין הסבר אחר
- 7 זולת התאונה האמורה, ואילו באמרתו של די"ר בן אפרים כי הפרעת החרדה אינה
- 8 עניין נדיר והיא מתפתחת, בד"כ, בעשור השלישי לחיים, אינה משכנעת ואינה יכולה
- 9 להוות במקרה זה, הסבר הסותר את גרסתו של די"ר מה-נעים.
- 10 ב"כ העוררת סבר כי על פי היקש מהילכת ע"א 192/85 ק.ת. נגד הכט, פד"י מד (3)
- 11 646, שניתן לומר כי משהוכיחה העוררת כי תאונת הדרכים שארעה בזמן השירות
- 12 הצבאי היא שגרמה למחלה וכאילו המשיב לא הוכיח, לעומת זאת, כי יש סיבה
- 13 אפשרית אחרת לקיום המחלה, הרי שיש לקבל את הערעור. הערה זו אינה מדוייקת
- 14 ואין מקום להשוות בין העניין שנידון בע"א 192/85 על פי סעיף 2 לחוק משפחות
- 15 חיילים שנספו במערכות לבין העניין הנדון כאן על פי חוק הנכים תגמולים ושיקום,
- 16 שכן בענייננו לא קיימת החזקה המשפטית שבחוק משפחות חיילים. הנטל במקרה
- 17 דנן הוא על כתפי העוררת, אלא היא הרימה נטל זה במידה הנדרשת וגלל כן יש לקבל
- 18 את ערעורה. העובדה כי המשיב לא הוכיח קיומה של סיבה אפשרית אחרת לקשר
- 19 סיבתי בין התאונה למחלה, אינה כשלעצמה עילה לקבלת הערעור. עובדה זו רק
- 20 חיזקה את עמדתו של המומחה מטעם העוררת.

בתי המשפט

ענ 000332/97

ועדת ערר לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום)

בבית משפט השלום חיפה

בפני יו"ר הועדה כב' השופט א. גנון

חבר הועדה- די"ר שני

חבר הועדה-מר ק. בורנשטיין

1

2

8. לפיכך, הערעור מתקבל כפי שנקבע לעיל.

3

המשיב ישא בהוצאות המערערת בגין חוות דעת רפואית עפ"י קבלה/חשבונית מס

4

שתוצג למשיב וכן גם בשכ"ט עו"ד בסך 4,000 ש"ח + מע"מ כחוק.

5

6

המזכירות תשלח העתק פסק הדין לב"כ הצדדים בדואר רשום + אישור מסירה.

7

8

ניתן היום 14/09/2000 (י"ד באלול תש"ס)

9

10

מר ק. בורנשטיין

די"ר שני

א. גנון, שופט

חבר

חבר

יו"ר

11

12

גלית ב. / d00033297r.1